

Gökyüzü

Alp Akoğlu [alp.akoglu@tubitak.gov.tr]

Hiç Batmayan Takımyıldızlar

Gün boyunca tüm gökyüzü doğudan batıya hareket ediyor gibi görünür. Gündüz Güneş'in ve Ay'ın, geceleri ise diğer gök cisimlerinin bu hareketi yaptığını görebilirsiniz. Aslında gök cisimlerinden biri Dünya'nın eksenini çevresindeki dönüşünden kaynaklanan bu hareketi yapmaz. En azından çıplak gözle bunu fark edemeyiz. İşte bu gök cisimi Kutup yıldızıdır.

Kutup yıldızı Dünya'nın dönme eksenini doğrultusunda yer alır. Bu nedenle gezegenimiz kendi eksenini çevresinde dönerken gökyüzündeki her şey onun çevresinde dolanıyor gibi görünür. Kutup yıldızı gökyüzünde hep aynı yerde görünür. Bir fotoğraf makinesini Kutup yıldızı'na çevirip gece boyunca fotoğraf çekerseniz yıldızların onun çevresinde dairesel çizgiler çizdiğini görürsünüz.

Kutup yıldızı'na yakın olan yıldızlar hiçbir zaman ufku altına inmez. Durmadan Kutup yıldızı'nın bulunduğu kuzey gök kutbu çevresinde dolanıp dururlar. Bu yıldızların oluşturduğu takımyıldızlar, yılın herhangi bir zamanı, herhangi bir saatte gökyüzünde görülebilir. Yalnız, Kutup yıldızı'na göre konumları farklı olur.

Büyük Ayı hemen hemen herkesin tanıdığı bir takımyıldız. Bu takımyıldız bir tavaya ya da cezveye benzeyen şekliyle ve parlak yedi yıldızı sayesinde gökyüzünde kolayca bulunur. Büyük Ayı, sonbahar aylarında ufku üzerinde iyice alçalır. Hatta ülkemizin kuzey bölgelerinde kepçenin altındaki yıldızlar ve kepçenin sapının ucu ufku neredeyse sıyrarak geçer. Güney bölgelerdeyseniz ya da ufku tam olarak açık değilse bu yıldızları yılın belli bir dönemi (örneğin Kasım ve Aralık aylarında) göremezsiniz. Bu durumda Büyük Ayı'yı gökyüzünde bulmak da zor olabilir.

Kutup yıldızı, Küçük Ayı'nın bir üyesi. Bu takımyıldız da Büyük Ayı gibi bir kepçeye ya da cezveye benzetilir. Ancak kepçeyi oluşturan bazı yıldızlar sönük olduğundan takımyıldızı seçmek Büyük Ayı'yı seçmekten daha zordur.

Kraliçe, yüzünüzü kuzeye döndüğünüzde hemen gözünüze çarpan, M biçimindeki (yılın başka zamanlarında konumuna göre W olarak da algılanabilir) takımyıldız. Kraliçe, derin gökyüzü cisimleri bakımından zengin bir takımyıldız. Bunlar arasında açık yıldız kümeleri başta geliyor. Bir dürbünle hat-

ta çıplak gözle takımyıldızda gezintiye çıkarsanız bunlardan birkaçına denk gelebilirsiniz.

Kral, Kraliçe'ye göre sönük yıldızlardan oluşuyor ve bulunması biraz zor. Ancak birbirine yakın parlaklıktaki yıldızlardan oluşan bu takımyıldız, bu sıralar hava karardığında en yüksek konumunda, neredeyse tam tepede bulunuyor.

Hiç batmayan takımyıldızlar arasında bulunan Ejderha, gökyüzünde geniş bir alana yayılan ama pek de parlak olmayan yıldızlardan oluştuğu için çok da tanınmayan bir takımyıldız. Ejderha'nın şeklini bir "S"ye benzetebiliriz. Ejderha'yı gökyüzünde bulurken, başını oluşturan dörtgenden başlamak en iyisi. Bu dörtgen Küçük Ayı'nın kepçesinin kenarını oluşturan iki yıldız ile Vega'nın arasında yer alıyor. Dörtgeni bulduktan sonra haritadan yararlanarak ejderhanın gövdesini de bulabilirsiniz.

Burada sözünü ettiğimiz takımyıldızları, gökyüzünün genel görünümünü gösteren yandaki haritanın da yardımıyla gökyüzünde bulabilirsiniz. Haritada üst kısım kuzey ufkunu gösteriyor. Yüzünüzü kuzeye döndüğünüzde bu bölge karşınızda olacak.